

Al-Qaidas rekruttskoler

Hva gjorde Afghanistan-veteranene så farlige?

Thomas Hegghammer er forsker ved Forsvarets Forskningsinstitutt, hvor han har jobbet med terrorisme og radikal islamisme siden juli 2001. Han har for tiden permisjon fra FFI for å være postdoktor-stipendiat ved Princeton-universitetet i USA.

Artikkelen er basert på et foredrag holdt på FFI-seminaret "Hvordan trener al-Qaida i dag?" i Oslo Militære Samfund, 9. mai 2007.

Mellom 1996 og 2001 utviklet al-Qaida og andre militante islamistgrupper en omfattende treningsinfrastruktur i Afghanistan. Flere tusen unge muslimer fra hele verden fikk paramilitær opplæring i leirer rundt om i landet. Effekten av dette treningssystemet var bokstavelig talt slående: Afghanistan-veteraner var representert i nesten alle større islamistiske terrorplaner mot vestlige mål mellom 1996 og 2005.

AV THOMAS HEGGHAMMER

Selv om denne såkalte "Afghanistan-effekten" for lengst er identifisert, vet vi mindre om hva den besto av. Hva var det egentlig som gjorde Afghanistan-veteranene så farlige? I denne artikkelen skal jeg se nærmere på hva som skjedde i al-Qaidas leirer og forsøke å identifisere de viktigste faktorene som formet rekruttene. Selv om leirene ble ødelagt høsten 2001, er det viktig å forstå treningsprosessen slik at vi kan hindre at liknende prosesser gjenskapes andre steder, eksempelvis i Irak, i Europa eller på Internett.

De siste par årene har det kommet betydelige mengder informasjon om livet i al-Qaidas leirer i form av førstehåndsbeskrivelser fra tidligere rekrutter. Slike beskrivelser finner man i vitnemål fra rettssaker i USA og Europa, avhør av Guantanamo-fanger, intervjuer med tidligere rekrutter i media, og på radikale islamistiske internettsider. Det ble også funnet store mengder dokumenter i Afghanistan etter invasjonen i 2001

som delvis er offentliggjort. På bakgrunn av dette materialet hevder jeg i denne artikkelen at nøkkelen til å forstå Afghanistan-effekten ligger i de sosiale og psykologiske prosessene som ble fremdyrket i leirene. Al-Qaidas treningssystem var effektivt fordi det var basert på mange av de samme prinsippene som styrer treningen i moderne statlige militære organisasjoner. Fem viktige prosesser påvirket rekruttene i al-Qaida-leirene: 1) *teknisk opplæring og fysisk fostring*; 2) *voldssosialisering*; 3) *indoktrinering*; 4) *lojalitetsbygging*; og 5) *selvtiltitsbygging*. Jeg skal nå se nærmere på hver av disse prosessene og forklare hvordan de preget rekruttene, hvorfor de var viktige for organisasjonen, og med hvilke metoder de ble fremavlet.

Bakgrunn om leirene

De første treningsleirene for utenlandske islamister ble opprettet på 1980-tallet som et ledd i mobiliseringen mot den sovjetiske okkupasjonen.

Kart over Afghanistan

Etter russernes tilbaketrekning i 1989 og det afghanske kommunistregimets fall i 1992, ble Afghanistan et ugjestmildt sted for arabiske mujahidin, selv om noen leirer besto. Da Taliban-regimet kom til makten i 1996 ble det igjen lettere å drive treningsleirer i landet. På samme tid kom Usama bin Ladin tilbake til Afghanistan fra et fireårig opphold i Sudan. Perioden fra 1996 fram til Talibans fall senhøstes 2001 skulle se fremveksten av en omfattende treningsinfrastruktur for internasjonale jihadister og andre militante fra regionen.

Landskapet av treningsleirer i Afghanistan mellom 1996 og 2001 var komplekst og på grensen til det uoversiktlige. Rohan Gunaratna har beskrevet landet i denne perioden ganske treffende som et "Disneyland for terrorister," altså et sted med aktiviteter for enhver smak og et stort gjennomtrekk av besøkende. De fleste leirene lå i fire klynger utenfor henholdsvis Khowst, Jalalabad, Kabul og

Qandahar. Et lite antall mindre leirer lå i nord- og vest-Afghanistan. I tillegg kunne man skille mellom fire hovedtyper leirer: Leirer drevet av Taliban, leirer drevet av regionale grupper (særlig fra Kashmir og Uzbekistan), åpne arabiske leirer og organisasjons-spesifikke arabiske leirer. Slett ikke alle leirene i Afghanistan tilhørte al-Qaida. Bin Ladin kontrollerte egentlig bare noen få leirer utenfor Qandahar, først og fremst al-Faruq-leiren. Leirer som Khalden og Derunta ved Jalalabad ble brukt av ulike arabiske grupper og lå utenfor Bin Ladins direkte myndighet. I denne artikkelen fokuserer jeg på leirene i Qandahar og Jalalabad, særlig al-Faruq og Khalden. Leirene i Khowst var for det meste kontrollert av pakistanske og afghanske grupper, mens leirene rundt Kabul var hovedsakelig drevet i samarbeid med Taliban. Khalden hadde vært kontinuerlig i drift siden 1980-tallet. De fleste araberne som reiste til Afghanistan mellom 1992 og 1999 trente i Khalden. Al-Faruq ble opprettet av bin Ladin

i 1999. De fleste araberne som reiste etter 1999 kom til al-Faruq. Khalden og al-Faruq tilbød først og fremst grunnutdanning, mens spesialutdanning foregikk i andre leirer i nærheten (Darunta for Khalden og den såkalte "Flyplassleiren" for al-Faruq). La oss nå se på hva som foregikk i disse leirene.

Teknisk opplæring og fysisk fostring

Det første og mest åpenbare som skjedde var at rekruttene fikk våpenopplæring og ble fysisk trent. Alle fikk grunnleggende militær opplæring og noen ble instruert i bruk av mer avanserte våpen og kompliserte taktikker. Et mindretall lærte terrorismetoder, som produksjon av sprengstoff og gift, konstruksjon av tidsinnstilte bomber, osv. Rekruttene ble trent meget hardt og eksponert for kulde, varme, smerte og søvnmangel. Alt utstyr unntatt våpen var dårlig og medisinsk tilsyn fantes nesten ikke. Mye tyder på at

Fra al-Faruq-leiren

det var viktigere at treningen var hard enn at den var god. Rekrutter kunne bli kommandert ut å løpe uten sko, gjerne midt på natten og på vinteren. Mange pådro seg stygge betennelser fordi de ikke fikk hvile. De som kom ut av opplæringen med helsen i behold var desto mer hardbarkedede, og jo lengre de var i leirene, jo mer militærtetknisk kompetente ble de.

Den tekniske og fysiske opplæringen av rekruttene var ekstremt viktig for organisasjonen, av tre hovedgrunner. For det første dannet den grunnlaget for en effektiv gjennomføring av aksjoner. Vi må huske at størsteparten av al-Qaidas rekrutter fra slutten av 1990-tallet av kom fra Saudi-Arabia og Gulfen, hvor det ikke var allmenn verneplikt og ingen idrettskultur. De som kom fra Europa – og dermed var mest aktuelle for operasjoner i Vesten – hadde som regel heller ikke hatt mulighet til å skaffe seg militær erfaring. Uten trening var disse folkene ikke mye tress som krigere. For det andre utgjorde treningen en viktig seleksjonsprosess som utkrystalliserte de beste kandidatene til de vanskeligste og viktigste oppgavene. For det tredje bidro den til spredning av militærtaktisk kunnskap og dermed til desentralisering av den militante virksomheten. Ved endt opplæring tok rekruttene med seg kunnskapen til sine hjemland og kunne lære opp andre. Mange returnerte med små

notatbøker fulle av teknisk informasjon om produksjon av eksplosiver og gift. Innholdet i noen av disse notatbøkene har man de siste årene funnet igjen på radikale internettsider.

Den militære kompetansen formidlet i disse leirene kom fra to kilder. Den ene var jihadistbevegelsens akkumulerte erfaringer siden begynnelsen av 1980-tallet. Den andre kilden var instruktører med bakgrunn fra politi eller militæret i arabiske land som opp gjennom årene hadde undervist i leirene. Kunnskapen var institusjonalisert blant annet gjennom instruksjonsmanualer. Sentrale jihadister laget rundt 1991 et såkalt "jihad-leksikon" som samlet militær kunnskap og erfaring fra den første Afghanistan-krigen mellom to permer. Dette leksikonet ble kontinuerlig revidert og supplert med andre håndbøker. Kontinuitet i lederskapet i leirene bidro også til institusjonalsisering av den militære kunnskapen. For eksempel var Ibn Sheikh al-Libi sjef for Khalden-leiren gjennom nesten hele 1990-tallet, og Abu Khabab drev en leir i Darunta-komplekset i mange år.

Kunnskapen ble formidlet på en bevisst og systematisk måte, som i hvilken som helst utdanningsinstitusjon. Opplæringen hadde en formalisert, progressiv og meritokratiske struktur. Rekrutter ble registrert ved

ankomst, måtte fylle ut skjemaer om sin bakgrunn, og ble personlig fulgt opp og evaluert underveis. De kunne søke om opptak på mer avanserte kurs etter hvert. Instruktørene og leirsjefene plukket ut de mest lovende kandidatene til videregående trening og eventuelle aksjoner. Innholdsmessig besto "Hovedkurset" på al-Faruq av tre komponenter, først en 15-dagers fase med fokus på psykisk testing, så en 45-dagers periode med praktisk trening, etterfulgt av en ny 45-dagers fase med mer teoretisk opplæring. Den psykologiske dimensjonen ved utdanningen ble vektlagt meget sterkt. Før rekruttene fikk begynne med den taktiske treningen måtte de gjennom en testperiode hvor de ble utsatt for ekstreme fysiske og mentale påkjenninger, for å teste deres motivasjon og psykiske styrke. Den praktiske delen av utdanningen var omfattende og variert, og rekrutter kunne få opplæring i alle mulige våpen fra pistoler til antiluftskyts. For de som ble i Afghanistan lengre enn grunnkurset fantes det store utviklingsmuligheter. Afghanistan på slutten av 1990-tallet var ideelt for paramilitær trening. Etter 20 år med krig fløt landet over med våpen, man hadde plass og ro til å trene med storkalibrete våpen og eksperimentere med sprengstoff, og man hadde en krigssone i nordøst hvor man kunne få ekte kamperfaring. I den teoretiske delen av kurset fikk rekruttene klasseromsundervisning i militær taktikk og strategi. Det ble lagt vekt på objektiv analyse av fiendens tenkemåte og strategiske styrker og svakheter. Instruktørene brukte selvproduserte lærebøker og et standardisert pensum. Leirene hadde biblioteker med militærstrategisk lit-

”En annen forskjell var at man kunne gå lengre i å dyrke frem en eksplisitt voldskultur enn det militære organisasjoner gjør...”

teratur som rekruttene kunne konsultere.

Al-Qaidas opplæringsystem liknet det man finner i vanlige militære organisasjoner, noe som etter alt å dømme var hensikten. Likevel var det viktige forskjeller. Al-Qaida-opplæringen var blant annet mye kortere, mer praktisk og ”to the point.” Man kuttet svinger og kompromisset på sikkerhet, så mange ble lemlestet og drept under trening. Al-Qaidas pensum inkluderte også ukonvensjonelle taktikker som militære organisasjoner ikke trenger ty til fordi de har bedre utstyr. En annen forskjell var at man kunne gå lengre i å dyrke frem en eksplisitt voldskultur enn det militære organisasjoner gjør, fordi man ikke trengte ta hensyn til politisk korrekthet eller internasjonale konvensjoner.

Voldssosialisering

Det bringer meg til det andre som skjedde med rekruttene i disse leirene, nemlig at de ble brutalisert. De fikk sine naturlige barrierer mot voldsbruk systematisk brutt ned og ble sosialisert inn i en ekstrem voldskultur. Bilder og beretninger fra leirene vitner om et miljø med et sterkt fokus på våpen og maskuline idealer. Dette skapte mennesker som var villig til å gå mye lenger i sin voldsbruk enn andre. Denne tendensen har man sett helt tydelig helt siden den først generasjonen afghanarabere begynte å delta i andre kamper som Bosnia, Algerie og Egypt tidlig på 1990-tallet.

Denne brutaliseringen var naturligvis helt tilsiktet fra organisasjonens side, fordi det var en forutsetning

for effektiv gjennomføring av operasjoner, særlig for den type urban krigføring og terrorvirksomhet som al-Qaida ønsket å drive. Dette var viktig fordi de færreste rekrutter kom til leirene med en intensjon om å delta i internasjonal terrorisme; de fleste ønsket å drive konvensjonell krigføring i Tsjetsjenia og andre steder. For at rekruttene skulle bli i stand til å gjennomføre massedrap mot vestlige sivile måtte de bearbeides.

Metodene som instruktørene brukte for å brutalisere rekruttene var i prinsippet de samme som vanlige militære organisasjoner har brukt siden andre verdenskrig. Militærpsykologen Dave Grossman har fremhevet tre slike metoder, nemlig *desensitization* (avsensibilisering), *conditioning* (foredling) og *denial* (fornektelse). Det første oppnår man med en maskulin voldskultur, det andre oppnår man med øvelse og repetisjon av drapshandlingen, mens det tredje oppnår man med dehumanisering av fienden.

Al-Qaidas leirsjefer fremavlet en voldskultur gjennom et sterkt våpenfokus, aggressivt språkbruk samt opprettholdelsen av et visst voldsnivå i leirene. Trenerne hadde svært stor makt og kunne utmåle fysisk straff av ulydige rekrutter. Tortur ble brukt mot rekrutter mistenkt for å være spioner. Den store skadefrekvensen bidro også til en voldsfylt atmosfære. En annen viktig faktor var sosiale dynamikker som gruppepress og overbudsprosesser som drev rekruttene til å konkurrere om å være tøffest. For å vise sin kampvilje overfor hverandre ba de stadig om å få delta på mer avanserte

kurs, i ekte kamp eller i terroraksjoner. Voldskulturen ble utvilsomt også forsterket av at alle instruktørene og mange av rekruttene var totalt viet til kampen. Disse menneskene tok ikke permisjon for å reise på ferie med sine koner. Mange – dog ikke alle – så på treningen som blodig alvor og var innstilt på å kjempe til sin død.

Den andre brutaliserende prosessen, *conditioning*, ble fremdyrket gjennom mye praktisk våpentrening og primitiv simulering av drapshandlinger. Man skjøt for eksempel på filmlerretter med bilder av fienden og blinker formet som mennesker. Rekrutter måtte slakte levende dyr med små kniver for å lære seg å drepe på nært hold. I tillegg ble mange sendt til fronten i nordøst-Afghanistan for å få ekte krigserfaring mot Nordalliansen.

Den tredje brutaliserende mekanismen, altså *denial*, ble stimulert gjennom systematisk dehumanisering av fienden. Man omtalte vestlige simpelthen som ”de vantrø”, og man fremhevet fiendens – særlig USA – voldsbruk. Dette var en del av en større ideologisk prosess og bringer meg til den tredje faktoren som preget rekruttene, nemlig ideologisk indoktrinering.

Indoktrinering

Rekruttene som kom til leirene ble påvirket ideologisk på to ulike måter. For det første ble de indoktrinert med Bin Ladins globale jihadisme, og for det andre ble de preget av den sterke martyrkulturen.

”Rekruttene som kom til leirene ble påvirket ideologisk på to ulike måter. For det første ble de indoktrinert med Bin Ladins globale jihadisme, og for det andre ble de preget av den sterke martyrkulturen.”

De fleste som tilbrakte tid i leirene ble sterkt påvirket av al-Qaidas ”global jihad”-ideologi, dvs. at de ble mer antiamerikanske og mer villige til å gjennomføre internasjonale terroraksjoner. Dette kan virke åpenbart, men faktum er at de fleste som kom til leirene i utgangspunktet ikke ønsket å kjempe mot USA og vesten. Den vanligste politiske motivasjonen var ambisjonen om å utkjempe det vi kan kalle ”klassisk jihad,” dvs. semi-konvensjonell krigføring i lokale konflikter mot fiender i uniform – særlig i Tsjetsjenia, men etter hvert også i Afghanistan mot Nordalliansen. Bin Ladins globale jihad-doktrine var nemlig langt mer kontroversiell i jihadistbevegelsen på slutten av 1990-tallet enn den er i dag. Et viktig ledd i al-Qaidas rekrutteringsstrategi på den tiden besto derfor i å fremstille leirene som en nødvendig stasjon på vei til ”klassisk jihad.” Alle som ville til Tsjetsjenia ble fortalt at de måtte innom Afghanistan først, for det var det eneste stedet hvor man kunne trene. Når rekruttene så kom til leirene, ble de eksponert for Bin Ladins ideologi og trukket inn i al-Qaidas krig mot USA.

Denne indoktrineringen foregikk på flere måter. Bin Ladin besøkte leirene jevnlig og holdt foredrag for rekruttene. Instruktørene repeterte Bin Ladins budskap i sin undervisning. Man brukte ”amerikanerne” som begrep for ”FI”, og man kledde blinkene i amerikanske uniformer. Man viste propagandafilmer og distribuerte ideologisk litteratur. Det at rekrutter ankom til ulike tider var også en viktig faktor, for det gjorde at nyankomne rekrutter ble påvir-

ket av den eksisterende ideologiske atmosfæren blant sine mer erfarne kamerater. Igjen fikk man en gruppedynamikk hvor rekruttene forsøkte å overby hverandre med hat-erklæringer mot Vesten og erklært støtte til bin Ladins prosjekt.

Den andre ideologiske prosessen som fant sted i leirene var forberedelse til martyrdøden. Martyriet var et svært sentralt tema blant araberne i Afghanistan. Svært mange av rekruttene meldte seg frivillig til uspesifiserte selvmordsaksjoner mens de var i leirene. Det var vanlig å gi høylydt uttrykk for sitt ønske om å bli martyr og for sin misnøye med å måtte vente. Martyrviljen var naturligvis svært viktig for organisasjonen fordi det gjorde det mulig å gjennomføre langt mer kompliserte og dødelige aksjoner. Ledelsen gjorde derfor sitt til å skape en martyrkultur i leirene.

Den utstrakte martyrviljen kan virke underlig ettersom de fleste kom fra relativt komfortable kår og aldri hadde levd under okkupasjon. Det finnes to forklaringer på dette. Det ene er den pan-islamske nasjonalismen i Bin Ladins ideologi, som ga rekruttene en *oppfatning* av å være under okkupasjon, selv om de kom fra Saudi-Arabia eller Frankrike. Den andre og viktigste forklaringen er den særegne martyrkulturen som appellerte til det spirituelle ønsket om å komme til himmelen. Selv om ikke alle rekruttene var like dypt religiøse hadde de alle en genuin tro på tre ting: *himmelen, mirakler og visjoner*. For de aller fleste muslimer er dette i større eller mindre grad en del av barnetroen. Fra og med Abdallah Azzam

på 1980-tallet hadde radikale ideologer fremavlet en martyrkultur ved å legge ekstremt stor vekt på disse tre ”okkulte” trosaspektene. I al-Qaidas leirer snakket rekruttene kontinuerlig om alt som venter martyren i himmelen, om alle miraklene som skjer med martyrens kropp idet han dør, og om sine siste visjoner av profeten. De som tilbrakte tid i dette ideologiske universet utviklet et inderlig ønske om å komme til himmelen. Dette ønsket ble forsterket dersom en venn eller slektning ble drept i kamp eller trening, for da var martyrdøden en mulighet til å treffe vedkommende igjen. Også her var sosiale dynamikker viktige, for i slike isolerte miljøer var det lettere å delta i suggesjonen enn å bryte ut av den. Tidligere rekrutter forteller også om et visst gruppepress for å melde seg for selvmordsaksjoner. Dersom din beste venn meldte seg, var du forventet til å følge etter.

Lojalitetsbygging

Det fjerde som skjedde med rekruttene var nemlig at de utviklet svært tette vennskapsbånd til andre rekrutter og en sterk lojalitet til Bin Ladin. Denne interne lojaliteten var en nøkkelfaktor i al-Qaidas militære strategi, som var basert på store, kompliserte aksjoner med flere uavhengige celler som skulle ”ligge stille” i lengre perioder på fiendens territorium for så å slå til samtidig. Dette krevde en ekstremt høy grad av intern tillit i organisasjonen. Ledelsen måtte være sikre på at ingen deserterte, og aksjonistene måtte være trygge på at alle de andre involverte gjorde det de skulle. I tilfelle arrestasjon måtte deres lojalitet til organisasjonen være så sterk at

”Det femte som skjedde med rekruttene var at de fikk høy selvtillit og følelsen av å være del av en utvalgt fortropp.”

de ikke kompromitterte sine venner under tortur. Selv om mange ankom Afghanistan i vennegrupper var det i leirene at denne interne tilliten ble skapt.

Den horisontale lojaliteten var et produkt av tre faktorer. Det første var de ekstreme påkjenningene. For unge uerfarne rekrutter var treningen i Afghanistan en intens opplevelse på grensen til det traumatiske, og de som delte slike erfaringer ble gode venner. Den andre faktoren var en metode som er velkjent fra militære organisasjoner, nemlig kontrollert resosialisering av rekruttene. Ved ankomst måtte alle rekrutter levere inn sine eiendeler og ta på nye klær. De ble oppfordret til å ta et alias og ikke snakke for mye om sine ”virkelige” liv. Så ble de utplassert i en gruppe med andre anonyme menn i samme situasjon, som de så delte hele tilværelsen med: de trente sammen, spiste sammen og ba sammen; delte gleder og sorger sammen. Denne opplevelsen var sannsynligvis flere ganger sterkere enn den norske ”rekruttskoleeffekten” fordi det var en mer spirituell og en reelt sett langt farligere prosess. Det tredje som sementerte gruppefølelsen var ritualer og kampsanger. Særlig sanger eller såkalte *anashid* var en ekstremt viktig del av jihadkulturen. Mange av disse sangene kan i dag høres på jihadistiske propagandavideoer på internett.

Den vertikale lojaliteten ble skapt på to måter; for det første gjennom den ideologiske indoktrineringen beskrevet ovenfor, og for det andre gjennom Bin Ladins karismatiske lederskap. Al-Qaida var ikke en ren

Bin Ladin og hans livvakter

personkult, men hadde utvilsomt islett av persondyrkelse. Bin Ladin hadde en mytisk status i leirene. Han ankom ofte leiren med brask og bram, av og til på hest. Alle rekrutter drømte om å møte ham på nært hold, men bare de mest lovende rekruttene fikk muligheten. De som havnet i hans nære krets som livvakter eller liknende uttrykte nesegrus beundring. En del sverget troskapsed til Bin Ladin og underkastet seg dermed totalt hans kommando. Kretsen rundt Bin Ladin var derfor svært vanskelig å infiltrere.

Selvtillitsbygging

Det femte som skjedde med rekruttene var at de fikk høy selvtillit og følelsen av å være del av en utvalgt fortropp. Stoltheten av å ha kommet seg gjennom den harde treningen ga dem en mestringsfølelse som ofte ga seg utslag i sterkt entreprenørskap ute i ”det sivile.” I tillegg var de indoktrinerte på en måte som gjorde dem mer sikre i sin tro på prosjektet de var involvert i. Mange Afghanistanveteraner ble derfor sentrale drivkrefter i radikale miljøer på sine hjemsteder.

”Denne analysen har vist at al-Qaidas rekrutter var farlige fordi de var godt trent, brutalisert, indoktrinert, sammensveiset og mentalt styrket.”

Denne selvtilliten var svært viktig for al-Qaida, av to grunner. For det første bidro veteranene til en desentralisering av den militære konfrontasjonen med USA. For det andre var selvforneide alumni svært gode ambassadører for treningsleirene. De aller fleste som reiste til Afghanistan for første gang gjorde det nemlig på inspirasjon eller oppfordring fra en veteran.

Rekruttenes selvtillit ble stimulert av instruktørene og al-Qaida-lederne som ofte snakket om at de er ekte mujahidin og utgjør en presset fortløp som tar ansvar for *umma*ens velde. Dette budskapet ble forsterket av at Afghanistan faktisk var et møtested for militante fra hele verden. For mange var selve synet og opplevelsen av leirene utvilsomt

en motiverende faktor, fordi det ga følelsen av å tilhøre en stor bevegelse og av å ha en velsmurt organisasjon i ryggen.

Den menneskelige faktor

Denne analysen har vist at al-Qaidas rekrutter var farlige fordi de var godt trent, brutalisert, indoktrinert, sammensveiset og mentalt styrket. Felles for de fleste av disse prosessene var at de var psykologiske og sosiale, og at de forutsatte en grad av fysisk utfoldelse og menneskelig interaksjon. Denne konklusjonen har en rekke implikasjoner. For det første betyr det at hovedkilden til al-Qaidas ekstreme voldsbruk og store slagkraft ikke var religiøs fanatisme eller militærteknisk avansert trening, men effektiv volds-sosialisering. For det andre under-

streker artikkelen betydningen av territorium for terroristgruppers evne til å ”operasjonalisere” sine rekrutter. Uten territorium, ingen treningsleirer, og dermed begrenset slagkraft. Dette vet jihadistene – derfor er de på kontinuerlig jakt etter friområder hvor de kan opprette treningsleirer. For det tredje viser analysen at direkte menneskelig kontakt er svært viktig i terrortrening og kan ikke lett erstattes av virtuell kommunikasjon. Det er bare noen av de ovennevnte prosessene – indoktrinering og (til en viss grad) teknisk opplæring – som kan gjenskapes på internett. Al-Qaidas ledere hadde forstått noe svært viktig, nemlig at hellige krigere er også bare mennesker.

Litteratur

- The 9/11 Commission Report*. New York: W. W. Norton & Co., 2004.
- Bergen, Peter. *The Osama bin Laden I Know*. New York: Free Press, 2006.
- Bernton, Hal, Mike Carter, David Heath, og James Neff. ”The Terrorist Within: The Story Behind One Man’s Holy War Against America.” *Seattle Times*, 23. juni - 7. juli 2002.
- Burke, Jason. ”Hidden Letters Reveal Dark Secrets of School for Terror.” *Observer*, 25. november 2001.
- Davis, Anthony. ”The Afghan Files: Al-Qaeda Documents From Kabul.” *Jane’s Intelligence Review* 14, nr. 2 (2002).
- Grossman, Dave. *On killing: The Psychological Cost of Learning to Kill in War and Society*. Boston: Little, Brown and Co., 1995.
- Gunaratna, Rohan. ”The Terrorist Training Camps of al Qaida.” I *The Making of a Terrorist: Recruitment, Training and Root Causes*, redigert av James J. F. Forest, 172-193. Westport, CT: Praeger, 2006.
- ”Harmony and Disharmony: Exploiting al-Qa’ida’s Organizational Vulnerabilities.” West Point: United States Military Academy, 14 February 2006.
- Intervjuer med Abu Jandal i *al-Quds al-Arabi*, 3. august 2004; 20. mars, 26. mars, 30. mars, 20. april 2005.
- Miller, Judith. ”Killing for the Glory of God, In a Land Far From Home.” *New York Times*, 16. januar 2001.
- Nasiri, Omar. *Mitt liv med al-Qaida: En spions historie*. Oslo: Gyldendal, 2006.
- ”Son of al-Qaeda.” *Frontline*, 22. april 2004.
- ”Substitution for the Testimony of Muhammad Manea Ahmad al-Qahtani (Phase 2).” *Defendant’s exhibit ST001 - US vs Moussaoui*
- ”Testimony of Detainees Before the Administrative Review Board.” U.S. Department of Defense, mars/april 2006.
- ”Testimony of Detainees Before the Combatant Status Review Tribunal.” U.S. Department of Defense, mars/april 2006.
- ”USA vs Haouari.” (rettsreferat) Southern District of New York, 2001.

For flere publikasjoner fra FFIs terrorismeforskere, se www.ffi.no/TERRA/publications